

Speech Act of “Compliments” in Russian and Persian Verbal Environment

Vol. 13, No. 1, Tome 67
pp. 391-424
March & April 2022

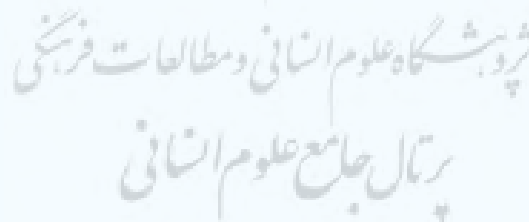
Maryam Shafaghi^{1*} & Mahdi Mohammad Beygi²

Abstract

The authors in the present study attempt to investigate the speech act of compliments and its semantic boundary engagement with other speech acts of positive assessment of the speaker from the listener such as "approval", "praise", and "flattery". The hypothesis of the present study is that the semantic boundary of speech acts containing positive assessment of the speaker depending on the verbal culture of the speakers of Russian and Iranian verbal environment is different, and it is open to change in such a way that if a face expression in the Iranian cultural verbal environment is complimented, that expression may find the color and smell of flattery in the Russian verbal environment; in other words, an action with a positive assessment to an action with a negative assessment of the listener towards the speaker is interpreted as flattery. Furthermore, the compliment structures in each verbal culture have gender differences and characteristics (male and female). That is, the group of formulas used for men is inapplicable for women and vice versa.

Keywords: Speech act of “compliments”, Positive assessment, Flattery, Speech acts, Politeness and compliments

Received: 9 August 2020
Received in revised form: 19 December 2020
Accepted: 15 January 2021

1. Corresponding author: Associate Professor, Department of Russian Language and Literature, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran; Email: shafaghi@atu.ac.ir,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0244-0651>

2. Secretary of the Iranian Association of Russian Language and Literature and Member of the Foreign Languages Group of the Council for RBTHS, Tehran, Iran,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9232-8449>

Iranian literature and compliments are interpreted as politeness in international research. Goffman (1955, 1976), Brown and Levinson (1978, 1987), and Leech (1983) were the founders of these studies (Faika, 2016, p. 109). In other linguistic works written about *Taarof*, it has been interpreted as 'compliment' (Alavi & Zeinali, 2014, p. 139). Evidently, the lack of linguistic equality in other linguistic cultures indicates the absence of linguistic phenomena or their difference in the target linguistic culture. In such cases, '*Taarof*' is an unequal Iranian cultural phenomenon in other cultures. It can be interpreted neither as compliment nor ceremony nor politeness. *Taarof* in other cultures should be considered as an untranslatable national cultural phenomenon and presented as the term '*Taarof*' (Izadi, 2018).

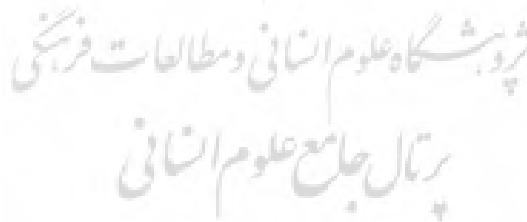
In the verbal environment of Iranians, inappropriate compliments are considered a reprehensible practice. Hence, the Iranian proverb '*reduce the compliments and increase the money*' referring to a situation where one is expected to pay a wage or do something, but instead, the audience witnesses 'compliment' and eloquence of the speaker in the concept of '*Taarof*' and 'praise' of his action and performance.

Compliment in Russian verbal culture does not have an emotional and expressive tone and rhythm. Such an action is interpreted more as flattery by the Russian listener. However, the predominant feature of Iranian verbal culture as an Eastern culture is an exaggeration in the act of 'compliment' and the boundary of the compliment formation from flattery is clear, and the listener has no difficulty in distinguishing the two. However, in most cases, 'praise' is used as a tool to form 'compliment' in this linguistic culture, and therefore in Iranian verbal culture, the actions of 'compliment' are combined with 'praise'. However, this does not mean an overlap between the two boundaries.

The following semantic and situational classifications can be considered in a compliment: 1) Gender: male and female; 2) personal and administrative; 3) Description of the external and internal qualities of the audience; 4)

appropriate and inappropriate compliment; 5) compliment with an emotional tone.

In the Iranian verbal culture, using expressive speech acts represents politeness and even *Taarof* with the help of complimenting the audience. Using these speech acts, the speaker shows his attention to the audience, expresses his sincerity in 'compliment' and 'praise', while in 'flattery' there is no element of intimacy, and it is the result of hypocrisy. Depending on how 'approval' is used, it can indicate the role of a communication channel, i.e., using approval as a sign of listening carefully to the speaker; or answering his question from the point of view of correct logic. 'Compliment' and 'approval' can be on the horizontal or vertical axis of socialization, while 'praise' and 'flattery' can be seen only in the vertical axis of the age hierarchy or social administration. For 'compliment' speech act, we can somehow determine expressive and verbal tools in some verbal situations, namely, complementing the appearance, referring to the freshness and youth stability of the audience, meeting after a long time etc., while such a classification is impossible for flattery and praise.

دوماهنامه بین‌المللی

۱۳، ش ۱ (پیاپی ۶۷) فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۱، صص ۳۹۱-۴۲۴

مقاله پژوهشی

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1401.0.0.28.0>

کنش‌گفتاری «تعریف و تمجید» در محیط‌های فرهنگی کلامی روسی و فارسی

مریم شفق^{۱*}، مهدی محمدبیگی^۲

۱. دانشیار گروه زبان و ادبیات روسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۲. دکتری زبان‌شناسی مقابله‌ای، عضو گروه زبان‌های خارجی شورای بررسی متون پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و دبیر انجمن ایرانی زبان و ادبیات روسی، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۱۹

چکیده

زبان‌شناسان روس کنش‌های گفتاری «تعریف و تمجید»، «تأیید»، «ستایش» و «تملق و چاپلوسی» را در زیرگروه اصلی «کنش‌های گفتاری با ارزیابی مثبت گوینده از مخاطب» بررسی می‌کنند. در این کنش‌ها، نیروی بیانی یا لفظی بیشتر در سطح معنایی واقع می‌شود تا واژگانی. مرز تشخیص این مفاهیم با توجه به مؤلفه‌هایی چون ویژگی‌های محیط کلامی، مشخصه‌های فرازبانی چون صداقت و راستگویی، صمیمیت، نیازمندی و وابستگی یک سوی گفت‌وگو به سوی دیگر یا استقلال او از این نیاز، ویژگی‌های شخصیتی مخاطب دریافت‌کننده کنش‌های گفتاری دربردارنده ارزیابی مثبت و نیروی منظوری و تأثیری این کنش‌ها روشن می‌شود. هدف از پژوهش حاضر، تعیین و تمییز مرز کنش‌های حاوی ارزیابی مثبت گوینده با توجه به فاکتورهای فرهنگی گویشوران است. دستاورد پژوهش پیش‌روی عبارت است از آنکه: در شکل‌گیری و تمییز این تعریف‌ها، تفاوت اندیشه و نگرش غرب و شرق نسبت به رفتار اجتماعی در واکنش به چنین کنش‌هایی بسیار متفاوت بروز می‌یابد. در روسیه مبالغه بسیار در تعریف و تمجید را به تملق‌گویی تعبیر می‌کنند و آن را عملی ناپسند می‌شمارند. علاوه بر آن، روشن شد که هر چند پاره‌ای از فرمول‌های تعریف و تمجید را می‌توان مشخص و طبقه‌بندی کرد، اما این طبقه‌بندی تمامی صورت‌های کلامی تعریف و تمجید را به‌ویژه در فرهنگ کلامی ایرانی با تنوع بالایی که در گوناگونی موقعیت‌های تعریف و تمجید داراست، دربر نمی‌گیرد. در مورد تملق، امکان ارائه طبقه‌بندی و فهرستی از صورت‌های بیانی در دو فرهنگ موردبررسی ممکن نیست.

واژه‌های کلیدی: کنش‌گفتاری «تعریف و تمجید»، ارزیابی مثبت، تملق‌گویی، کنش بیانی، ادب و تعارف.

E-mail: shafaghi@atu.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

۱. مقدمه

در پژوهش حاضر نگارندگان کوشش بر تحقیق در کنش گفتاری «تعریف و تمجید» و درگیری مرز معنایی آن با دیگر کنش‌های گفتاری ارزیابی مثبت گوینده از شنونده چون «تأیید»، «ستایش»، «تملق و چاپلوسی» دارند. فرضیه این پژوهش بر آن است که مرز معنایی کنش‌های گفتاری حاوی ارزیابی مثبت گوینده بسته به فرهنگ کلامی گویشوران محیط کلامی روسی و ایرانی از یکدیگر متفاوت و دگرگون است، به شکلی که اگر صورتی در محیط کلامی فرهنگی ایرانی به تعریف و تمجید برداشت می‌شود، آن صورت ممکن است در محیط کلامی روسی رنگ و بوی تملق را بیابد؛ به عبارتی از یک عمل با ارزیابی مثبت به عملی با ارزیابی منفی شنونده نسبت به گوینده تعبیر شود و برای نمونه از تعریف و تمجید به تملق‌گویی تعبیر شود. همچنین ساختارهای تعریف و تمجید در هر فرهنگ کلامی از تفاوت‌ها و ویژگی‌های جنسیتی (زن و مرد) برخوردار است: بدان معنا که آن گروه از فرمول‌هایی را که برای مردان به‌کار می‌برند، از کاربردی برای بانوان برخوردار نیستند و بالعکس. مسئله مورد بررسی در این پژوهش آن است که برخلاف دیگر کنش‌های گفتاری چون سلام، خداحافظی، سپاسگزاری، معذرت‌خواهی، دعوت و ... که برای آن‌ها می‌توان فرمول‌های مشخص زبانی در سلسله‌مراتب عمودی و افقی ارتباط میان دو سوی گفت‌وگو مشخص کرد، در کنش‌های گفتاری ارزیابی مثبت، از جمله: تأیید، ستایش، تملق و چاپلوسی همیشه نمی‌توان برای این کنش‌های گفتاری و نیز کنش گفتاری تعریف و تمجید که موضوع این پژوهش است، دایره مشخص و روشنی از ابزار واژگانی طبقه‌بندی کرد. صورت‌های تعریف و تمجید دارای پی‌مایه عاطفی و احساسی هستند و آن، صورت‌هایی معنایی در تأیید آن هستند که ظاهر مخاطب با گذشت زمان دچار شکستگی یا تغییر و پیری نمی‌شود که هیچ، حتی روز به روز نیز جوان‌تر و شاداب‌تر نیز می‌شود؛ عبارت‌های حاکی بر ممکن نبودن حدس سن درست مخاطب از ظاهر وی، آمدن لباس، رنگ، آرایش مو و ... به مخاطب؛ و ستایش از سلیقه و زیبایی بانوان؛ تعریف و ستایش از خرد و دانایی و توانمندی مخاطب؛ خوشایند بودن هم‌نشینی با او. این ساختارها غالباً به کمک شکل‌گیری معنایی و در مواردی کم‌شمار و اندک به‌کمک ابزار زبانی مشخص – چون «آمدن» در مورد لباس، رنگ، آرایش مو و ... – شکل می‌گیرند، که در این پژوهش به آن صورت‌ها به صورت مشخص خواهیم پرداخت. فرض بر

آن است ویژگی ابزار زبانی مورداستفاده در این موارد دارا بودن ساختارهای احساسی عاطفی از برداشت گوینده نسبت به مخاطب است. این ارزیابی‌ها می‌توانند همراه با صمیمیت (تأیید، تعریف و تمجید) یا دور از صمیمیت (تملق و چاپلوسی) باشند. سؤال این پژوهش آن است که چه فاکتورهایی بر شکل‌گیری مرز معنایی هر یک از صورت‌های ارزیابی مثبت گوینده از شنونده در هر یک از دو محیط کلامی ایرانی و روسی مؤثر است؟ تأثیر فرهنگ کلامی بر شکل‌گیری این مرز معنایی در هر دو محیط زبانی چگونه است؟ نقش اندیشه و برداشت شنونده در چگونگی تمییز این کنش‌ها از یکدیگر چگونه است؟ روش پژوهش در این تحقیق عبارت است از تقابل نظام‌مند دو زبان روسی و فارسی و مقایسه و تحلیل کنش‌های گفتاری حاوی ارزیابی مثبت از مخاطب با توجه به اثرگذاری عناصری چون ادب و فرهنگ در دو زبان موردبررسی. در این پژوهش ابزارهایی که برای ثبت و بررسی نمونه‌های زبانی استفاده شده‌اند، عبارت‌اند از روش کتابخانه‌ای و دیگر مصاحبه با اهل سخن، به‌ویژه استاد احمد تمیم‌داری، استاد ادبیات فولکلور ایرانی، آکساندر پولیشوک، استاد دانشگاه دولتی زبان‌شناسی مسکو، فرهنگ تفسیری معاشرت کلامی روسی آ.گ. بالاکای (Balakay, 2004, p. 640-649) و نیز «پیکره ملی زبان روسی»^۱ (НКРЯ). بر همین پایه، روش انتخاب نمونه‌ها نیز برپایه مقابله مقایسه‌ای دو زبان در موقعیت‌های موردبررسی و نیز یافتن برابری زبانی بدون برابر در زبان دیگر از طریق مطالعه میدانی و مصاحبه با اهل فن بوده است.

۲. پیشینه تحقیق

نقش اصلی تعریف و تمجید حفظ ارتباط با دوستان و خویشان است. لیک گاهی از تعریف و تمجید می‌توان به‌عنوان شیوه‌ای برای برقراری ارتباط هنگام موقعیت آشنایی و سلام نیز به کار برد. از نظر ساختار، تعریف و تمجید را می‌توان به انواع تعریف و تمجید مستقیم، تعریف و تمجید از راه قیاس، تعریف و تمجید غیرمستقیم، تعریف و تمجید از راه اشاره، تعریف و تمجید از نوع شوک تقسیم کرد. تعریف و تمجید حامل مؤلفه‌های فرهنگی و قومیتی و ملی است. بر فرهنگ کلامی مردمان شرق تعریف و تمجید از راهکارهای اظهار ادب به حساب می‌آید. میزان و چگونگی این صورت‌ها صورت‌ها در هر فرهنگ مشخص به‌صورت جداگانه

قابل‌بررسی است. تعریف و تمجید در جامعه چندقومیتی می‌تواند صورت‌هایی کاملاً برابر از نظر شکل و نیز برابر از جهت مضمون باشد.

در زبان روسی، «تعریف و تمجید» موضوع پژوهش‌های بسیاری در زبان‌شناسی، زبان‌شناسی اجتماعی و روان‌شناسی زبان‌شناسی بوده است که از آن جمله می‌توان به مقاله «تجسم زبانی کنش‌گفتاری تعریف و تمجید» (Трофимова, 2008) که در آن ویژگی‌های تعریف و تمجید به‌عنوان یک کنش‌گفتاری دربردارنده ارزیابی مثبت و ویژگی‌های نقشی تعریف و تمجید پرداخته می‌شود، اشاره کرد. گیزاتولینا کنش‌گفتاری «تعریف و تمجید» را چون مؤلفه‌ای در ارتباط اجتماعی بررسی می‌کند. او به مطالعه و پژوهش در تاریخچه پژوهش‌های زبان‌شناسان روس و غیرروس در این حوزه می‌پردازد (Гиззатуллина, 2008). از نظر تروفیمووا تعریف و تمجید یک مؤلفه زبانی مهم در آداب معاشرت کلام به حساب می‌آید. تحلیل ساختارهای نحوی نشانی از رسمی بودن محیط معاشرت در این کنش‌گفتاری و ویژگی آیینی آن است (Трофимова, 2008, p. 122). زاخاریانس نیز بر ارتباط این مقوله با آداب کلام و رفتار اجتماعی تأیید می‌کند (Захарьянц, 2009). آگارکوا و پوتیلینا (Агаркова & Путилина, 2017) جنبه‌های ارتباطی تعریف و تمجید را در محیط کلامی چند زبانی منطقه آرنبورگ (زبان‌های روسی، تاتاری، باشکیری و قزاقی) بررسی کرده‌اند. آداب معاشرت به‌عنوان بخشی از مؤلفه‌ای پایه‌ای در فرهنگ کلام و صورت شخصیت زبانی گوینده را نمایش می‌دهد. فراگیری صورت‌های حاوی بار ملیتی و فرهنگی از آداب کلام به شکل‌گیری مهارت و توانایی آداب معاشرت در فضای خوشایند معاشرت کمک می‌کند (Агаркова & Путилина, 2017, p. 17). بیگونوا به بررسی ترکیب کنش‌های گفتاری ارزیابی مثبت با دیگری کنش‌های گفتاری می‌پردازد. وی به توصیف معنایی و نقش کنش‌های گفتاری ارزیابی مثبت، نیروی منظوری و طبقه‌بندی آن‌ها (Бигунова, 2015) و همگرایی کنش‌های گفتاری دارای ارزیابی مثبت (Бигунова, 2013) می‌پردازد. در پژوهش‌های صورت‌گرفته، زبان‌شناسان کوشیده‌اند، مرز معنایی مفاهیم «تعریف و تمجید»، «ستایش»^۲، «تأیید»^۳ و «تملق‌گویی»^۴ را مشخص سازند. درک زبان‌شناختی مخاطب کلامی روس در برداشت این کنش‌های گفتاری و تمییز مرز تعریف و تمجید از کنش‌گفتاری

«ستایش» و نیز از «تملق» از مسائلی‌های تأمل‌انگیز در آن فرهنگ است. برای نمونه، یا. آ. زاخاریانس تعریف و تمجید را در فرهنگ روسی به تملق‌گویی و مبالغه‌گویی برای رسیدن به هدفی تعبیر می‌کند (Захарьянц, 2009) و آ.گ. بالاکای فهرستی از صورت‌های تعریف و تمجید، ستایش، تأیید، و صورت‌های مؤدبانه معاشرت ارائه می‌دهد (Балакай, 2004, pp. 640-649).

در پیشینه پژوهش حاضر در حوزه زبان و فرهنگ ایرانی مقاله یا کتابی با رویکرد زبان‌شناسی در موضوعات «تعریف و تمجید»، «ستایش»، «تأیید» و «تملق» یافت نشد. تنها سه مورد مقالات علمی در تاریخچه پیدایش «تملق» (معین‌الدینی، ۱۳۹۴)، بررسی آن به‌عنوان یک پدیده اجتماعی اداری (علی‌نصر اصفهانی، ۱۳۸۹)، و تربیتی اخلاقی (شیروانی‌شیری و همکاران، ۱۳۹۷) موجود است. اما مقالات مفیدی در مورد تعریف «تعارف» به‌عنوان راهکار مؤدب بودن در جامعه ایرانی (علیرضایی، ۱۳۸۷؛ هاشمی و همکاران، ۱۳۹۰؛ علوی و زینالی، ۱۳۹۳؛ فایکا، ۱۳۹۵؛ جعفری و غیاثی زاریچ، ۱۳۹۷؛ ایزدی، ۱۳۹۷؛ میرزاسوزن، ۱۳۹۷) و کتابی با عنوان *نظام ادب، تعارف و مفهوم وجهه در فرهنگ ایرانی* (کوتلاکی، ۱۳۹۶) نگارش شده است. فایکا مفصل به رابطه ادب و تعارف و ارتباط آن با اعتبار افراد می‌پردازد. او تعارف را پدیده‌ای نشئت‌گرفته از راهکارهای مؤدب بودن برمی‌شمارد (فایکا، ۱۳۹۵، صص. ۱۱۲-۱۱۵). میرزاسوزنی تعریف و تمجید را در طبقه‌بندی «تعارف» جای می‌دهد (۱۳۹۷، ص. ۲۸).

۳. چارچوب نظری

۳-۱. تعارف در فرهنگ ایرانی

تعارف، داشتن رفتار مؤدبانه است. «تعارف» و «ادب» در فرهنگ ایرانی همواره دو پدیده‌ای هستند که در بیکره گفتمان اجتماعی مؤدبانه میان دو نفر روی می‌دهند. توضیح و توصیف رفتارهای مؤدبانه و تعارف در پیوندی ناگسستنی با یکدیگر قرار دارند و تمایز میان آن دو دشوار است (فایکا، ۱۳۹۵، ص. ۱۰۷).

پژوهشگران آلمانی از تعارف به «Iranian politeness» تعبیر کرده‌اند. در پژوهش‌های بین‌المللی از ادب و تعارف ایرانی به «politeness» تعبیر می‌شود. گوفمان (1955، 1976)،

براون و لوینسون (1978، 1987) و لیچ (1983) بنیانگذاران این پژوهش‌ها بوده‌اند (فایکا، ۱۳۹۵، ص. ۱۰۹). در دیگر آثار زبان‌شناسی تألیف‌شده درمورد تعارف از آن به «compliment» «تعریف و تمجید» تعبیر شده است (علوی و زینالی، ۱۳۹۳، ص. ۱۳۹). روشن است نبود برابری‌های زبانی در دیگر فرهنگ‌های زبانی نشان از نبودن پدیده‌های زبانی یا متفاوت بودن آن‌ها در فرهنگ زبانی مقصد دارد. در موارد نام‌برده این‌گونه است که «تعارف» یک پدیده فرهنگی ایرانی بی‌معادل در دیگر فرهنگ‌هاست. از آن نه به «compliment» و نه «ceremony»^۱ و نه «politeness» می‌توان تعبیر کرد. تعارف را در دیگر فرهنگ‌ها شایسته است به‌عنوان پدیده ملی فرهنگی ترجمه‌نشده‌ی انگاشت و به‌صورتی چون «taarof» نمایش داد (ایزدی، ۱۳۹۷).

رفتار ارتباطی هر مردمی گویای شاخص‌های فرهنگی و تعریف آن مردم از بافرهنگ بودن و بی‌فرهنگ بودن است. از این روی است که ن. ای. فارمانفسکایا بر این باور است که در رفتار کلامی که خود مؤلفه‌ای از رفتار ارتباطی است، «شخصیت زبانی» گوینده آشکار می‌شود (Формановская, 1989, p. 30). این شخصیت زبانی در هر فرهنگی با تعریف ادب و مؤدب بودن در آن فرهنگ در ارتباط است و مؤدب بودن در فرهنگ ایرانی یعنی دانستن موقعیت‌ها و صورت‌های تعارف و پاسخ درست به آن‌ها. برای نمونه، مؤدب بودن در کلام همراه با تعارف در فرهنگ ایرانی قشر میان‌سال بسامد بالای به‌کارگیری کنش گفتاری «معذرت‌خواهی» را می‌طلبد که در دیگر فرهنگ‌های زبانی از آن غالباً در شرایط انجام خطا و اشتباه استفاده می‌شود (شفقی و تمیم‌داری، ۱۳۹۴، صص. ۲۸۸-۲۸۹). همچنین نموده‌های این شخصیت کلامی با شناخت درست از صورت‌های کاربردی گویشوران هر زبان در موقعیت تعریف و تمجید به‌عنوان موضوع این پژوهش در ارتباط قرار دارد. تعریف و تمجید را می‌توان در مواردی به‌عنوان تعارف در فرهنگ ایرانی متمایز شد (Шафаги & Загидуллина, 2020).

کنش‌های حاوی ارزیابی مثبت، استراتژی‌های ادب مثبت^۷ را دنبال می‌کنند و توجه گوینده نسبت به مخاطب را نشان می‌دهند. گفته‌های دربردارنده ارزیابی مثبت از راهکارهایی لطیف ساختن شرایط کنش‌های گفتاری چون «سرزنش» یا «نارضایتی» است. این گروه رفتارهای

کلامی به تغییر مؤدبانۀ موضوع به کمک راهکار رعایت ادب کمک می‌کنند (بیگونا، 2014, p. 456).

در محیط کلامی ایرانیان تعارف و ستایش نابجا عملی نکوهیده شمرده می‌شود. از همین روی ضرب‌المثل ایرانی «ز تعارف کم کن و بر مبلغ افزای» آمده است و آن دلالت بر موقعیتی دارد که توقع پرداخت دستمزد یا انجام کاری می‌رود، ولی به جای آن، مخاطب شاهد «ستایش» و چرب‌زبانی از سوی گوینده در مفهوم «تعارف» و «تعریف و تمجید» از عمل و عملکرد خود است. در چنین مواردی او اعتراض خود را به کمک اصطلاح نامبرده بیان می‌کند (علیرضایی، ۱۳۸۷، ص. ۱۰۳).

در تفاوت ستایش و تعارف گفتنی است که تعارف پدیده‌ای دوسویه است: هر دو سوی گفت‌وگو می‌توانند به تحسین از یکدیگر بپردازند، در صورتی‌که در تحسین تنها یکی از دو سوی معاشرت، کنش ستایش را انجام می‌دهد. «تعارف»، «رقصی کلامی» و «به‌مقابله دادوستد کلیشه‌ای ساخت‌های زبانی ازپیش تعیین‌شده» است (ایزدی، ۱۳۹۷، ص. ۶۸). موقعیت‌های تعارف برای دو سوی کلام در عرف اجتماعی مشخص و قابل تمییز است. درحالی‌که درمورد تحسین یا تملق‌گویی چنین نیست و موقعیت‌های کلامی اجتماعی ازپیش تعیین‌شده‌ای برای آن در فرهنگ ارتباط اجتماعی نمی‌توان یافت. تملق‌گویی در شرایط حس نیاز گوینده (نیاز به جلب توجه شنونده، نیاز به عملی شدن درخواستی) به‌کار می‌رود و با موقعیت‌های رفتاری اجتماعی ازپیش تعیین شده براساس الگوهای رفتاری تربیت اجتماعی و راهکارهای مؤدب بودن در ارتباط نیست. تحسین و ستایش نیز بیان حس درونی، روحی و روانی گوینده از مخاطب کلامی و تأیید فعل او به‌عنوان یک موفقیت و پیروزی است. نیروی انگیزشی پدیدار شدن این کنش، وجود صمیمیت و انتقال ارزیابی (انرژی) مثبت از کسب موفقیت حاصل شده است.

اگرچه تعارف در فرهنگ لغت دهخدا در معانی اصلی «دعوت»، «پذیرایی از میهمان» و «هدیه دادن» آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷، ص. ۶۷۹۳)، اما تعارفات کلامی به هنگام «ستایش» و «تعریف و تمجید» را نیز باید در این مقوله گنجانند. ایزدی تقسیم‌بندی زیر را از موقعیت‌های تعارف در فرهنگ ایرانی نام می‌برد:

از دیدگاه کاربردشناسی زبان، مفهوم تعارف شامل گستره‌ای از کارگفت‌هایی همچون

دعوت‌های واقعی و ظاهری (غالباً مکرر) (اسلامی، ۲۰۰۵)، پیشنهاد‌های واقعی و ظاهری (غالباً مکرر) (کوتلکی، ۲۰۰۲)، رد دعوت‌ها و پیشنهاد‌های کلامی، امتناع از ورود قبل از همراهان (برای مثال در درگاه)، پیشنهاد یا رد نوبت کلام (برای مثال، در یک بافت حرفه‌ای)، تعریف و تمجید و پاسخ به آن (شرفیابان و همکاران، ۱۳۹۸)، تعلل در دریافت مبلغ پول (برای مثال، در دادو ستدها) (کوتلکی، ۲۰۰۲) و حتی در برخی شرایط شامل نادیده گرفتن اهداف حرفه‌ای در جهت روابط بینافردی (ایزدی، ۲۰۱۶) نیز می‌گردد (ایزدی، ۱۳۹۷، ص. ۶۸).

عامل «صمیمیت» نه تنها در «تعارف» که در «تعریف و تمجید» نیز نقش مهمی دارد: تعارفی را که از سر ادب و عاری از صمیمیت باشد، «تعارف خشک و خالی» گویند (علیرضایی، ۱۳۸۷، ص. ۱۰۳). از این روی، در این طبقه‌بندی، تعریف و تمجید به‌عنوان شاخه‌ای از صورت‌های تعارف در فرهنگ ایرانی جای می‌گیرد و همانگونه که در دعوت، دعوت‌های واقعی و ظاهری (اظهار ادب) تمییز داده می‌شود، در «تعریف و تمجید» نیز با ستایش راستین یا دروغین همراه با مبالغه (تملق‌گویی) مواجه‌ایم. در تعریف و تمجید صمیمیتی متمایز است که تملق و چاپلوسی فاقد آن است. از سوی دیگر، تعریف و تمجید و مدح و ستایش، کنش‌هایی هستند که برای وجهه‌گوینده مثبت به‌شمار می‌آیند، درحالی‌که تملق‌گویی و چاپلوسی «وجهه» و آبرو و حیثیت‌گوینده را در ذهن عموم خراب می‌سازد.

۲-۳. کنش‌های گفتاری حاوی ارزیابی مثبت

توانایی ارتباطی گوینده و مهارت وی در درک انگیزه کنش گفتاری بسیار مهم است (Шафаги, 2016, p. 115). یا. آ. زاخاریانتس کنش گفتاری «تعریف و تمجید» را در کنار شناخت و رعایت نُرْم‌های آداب معاشرت اجتماعی بررسی می‌کند (Захарьянц, 2009). در طبقه‌بندی ج. سرل، کنش‌های گفتاری دربردارنده ارزیابی مثبت، منهای «تأیید»، در زمره کنش‌های عاطفی^۱ قرار می‌گیرند. نیروی منظوری این کنش‌های گفتاری، بیان وضعیت روحی روانی گوینده در شرایط صمیمت است. کنش‌های گفتاری حاوی ارزیابی مثبت از مخاطب به آیین‌های اجتماعی توجه دارند و نقش اصلی زبانی آن‌ها عملکرد سخن‌وار^۲ است که البته به درجات و نسبت‌های مختلف در هر یک از آن‌ها مشاهده می‌شود. همه آن‌ها از نیروی منظوری مشترکی برخوردارند که موجب واکنش مثبت مخاطب نسبت به گوینده می‌شود

تأثیر بر واکنش احساسی مخاطب است. (Searle, 1985, cited in: Бигунова, 2014, p. 455). هدف از این کنش‌های گفتاری

در «تعریف و تمجید» شاهد مفاهیمی چون «خوش‌آیند بودن»، دلپذیر بودن» و «اظهار ادب» و نیز «تحسین» هستیم. در اجرای این کنش گفتاری، آیین‌های اجتماعی و عنصر مبالغه حاکم است. از همین روی، وجه تمایز تعریف و تمجید از ستایش و یا تأیید در وجود عنصر مبالغه در تعریف و تمجید است. چنانچه این مبالغه به شکل غیرطبیعی فزونی گیرد کنش تملق و چاپلوسی را شکل می‌دهد. تمایز تأیید از کنش‌های تعریف و تمجید، ستایش و تملق‌گویی در آن است که تأیید در زمره کنش‌های رفتاری^۱ جای می‌گیرد و آن واکنشی به رفتار مخاطب است. ن.د.آروتیونوا در تحقیقاتی که بر روی «تعریف و تمجید» و نیز «تأیید» داشته است، آن دو را در زیرگروه کنش گفتاری مجرای ارتباط برمی‌شمرد و بر این باور است که هدف از آن‌ها برقراری ارتباط و انجام معاشرت، و نه دادن اطلاع و خبر است (Арутюнова, 1988, p. 34).

در طبقه‌بندی کنش‌های گفتاری ج.آستین، کنش‌های گفتاری موردبررسی ما به استثناء تأیید در گروه کنش‌های رفتاری - کنش‌های رفتار اجتماعی بیانگر واکنش به رفتار مخاطب جای گرفته‌اند. از نظر بیگونوا نیامدن تأیید در این طبقه‌بندی کنش‌های گفتاری طبیعی و منطقی است، به آن علت که موضوع تأیید موضوعات بی‌جان و پدیده‌های طبیعی است (Бигунова, 2015, pp. 33-34). در طبقه‌بندی ج. سرل تمامی کنش‌های گفتاری ارزیابی مثبت که به کمک آن احساسات و روابط بیان می‌شود در گروه کنش‌های عاطفی جای می‌گیرند. نیروی منظوری این کنش‌های گفتاری بیان وضعیت روحی و روانی در شرایط صمیمیت است. ج. سرل خود در گروه کنش‌های عاطفی، کنش‌های گفتاری معذرت‌خواهی، سپاسگزاری، همدردی، و تبریک نام می‌برد. تمامی این کنش‌های گفتاری به آیین‌ها و آداب اجتماعی توجه دارند و از نیروی تأثیری مشترکی برخوردارند و نقش آن‌ها برانگیختن واکنش مثبت مخاطب کلامی نسبت به گوینده است. از نظر گافمان کنش‌های عاطفی را کنش‌هایی آیینی و آدابی می‌خواند که در آن گویندگان صبوری و اراده نیک خود را نسبت به یکدیگر اظهار می‌دارند (Бигунова, 2015, p. 34). ی.م. ولف نیز کنش‌های گفتاری حاوی

ارزیابی مثبت را در گروه کنش‌های عاطفی قرار می‌دهد. وی پیشنهاد بررسی سخن‌های حاوی ارزیابی مثبت به‌عنوان گونه‌ای خاص از کنش‌های منظوری دارد که در آن نیروهای منظوری‌ای که موجب برانگیختن نیروی تأثیری بر مخاطب و واکنش احساسی مشخص او که می‌تواند مثبت یا منفی باشد می‌شود. وی تمامی کنش‌های گفتاری حاوی ارزیابی را در زمره کنش‌های عاطفی جای می‌دهد.

۳-۳. تعریف کنش‌گفتاری «تعریف و تمجید»

ارتباط اجتماعی افراد در محیطی که ادب و احترام در آن حاکم است از قانون اغراق در ارزیابی کیفیت‌های مثبت و کاستن از ارزیابی کیفیت‌های منفی پیروی می‌کند. از این راه، حس رضایت‌مندی بیشتری برای مخاطب کلامی حاصل می‌شود. واژه «تعریف و تمجید» در زبان‌های اروپایی در آغاز قرن هفدهم پدید آمد. در روسیه پیدایش این مفهوم مربوط به آغاز قرن هجدهم است (Гиззатуллина, 2008, p. 27). تعریف و تمجید در فرهنگ ایرانی در زیرگروه تعارفات به‌عنوان یکی از فاکتورهای رعایت ادب از دیرباز وجود داشته است، اما تملق‌گویی و ستایش‌گویی از راه شعر در دوران صفوی و قاجار از طریق درباریان وارد زبان فارسی شد.

کنش‌های گفتاری حاوی ارزیابی مثبت از مخاطب در ارتباط تنگاتنگی با روش‌های آداب معاشرت در هر فرهنگ کلامی مشخص قرار دارند. تعریف و تمجید در گروه رفتارهای کلامی آیینی مثبت جای می‌گیرد، چراکه «آیین» و «تعریف و تمجید» هر دو مستلزم دانش و رعایت راهکارهای ادب در چارچوب آداب معاشرت هستند. در کنش‌گفتاری تعریف و تمجید عموماً سه استراتژی ادب مثبت وجود دارد: ۱) استراتژی برقراری ارتباط (مجرای ارتباط)، ۲) استراتژی حفظ وجهه مخاطب، و ۳) استراتژی اعتمادبخشی به فرایند معاشرت. در موقعیت‌های کلامی تشریفاتی، گوینده مجموعه‌ای مشخص از صورت‌های زبانی را به‌صورت غیرارادی با توجه به نقش اجتماعی و موقعیت معاشرت به‌کار می‌برد.

تعریف و ستایش در فرهنگ کلامی روسی از پی‌مایه و آهنگ احساسی و گویایی برخوردار نیست. چنین کنشی از سوی شنونده روس بیشتر چون تملق تعبیر می‌شود. از همین روی است که تعریف و ستایش در فرهنگ روسی بیش از آنکه متوجه فرد باشد،

در مورد ارزیابی اعمال او صورت می‌گیرد (Захарьянц, 2009, p. 32, 34). این درحالی است که ویژگی غالب فرهنگ کلامی ایرانی به‌عنوان فرهنگی شرقی، مبالغه در کنش «تعریف و تمجید» است و مرز شکل‌گیری تعریف و تمجید از چاپلوسی و تملق‌گویی روشن است و شنونده در تمییز آن دو، دچار دشواری نمی‌شود. اگرچه در غالب موارد «ستایش» چون ابزاری برای شکل‌گیری «تعریف و تمجید» در این فرهنگ زبانی به‌کار می‌رود و از این روی در فرهنگ کلامی ایرانی کنش‌های «تعریف و تمجید» با «ستایش» تلفیق می‌شوند، ولی این به معنای مشخص نبودن مرز تمییز این دو از یکدیگر نیست. درجه و میزان به‌کارگیری عناصر ارزیابی تعریف از تملق در فرهنگ کلامی روسی و ایرانی متفاوت است. بسامد کاربردی هر دو مفهوم در زبان روسی به مراتب کم‌تر از فارسی است.

ویژگی روشن چاپلوسی یا تملق‌گویی، مبالغه است. مقالات علمی که در حوزه چاپلوسی و تملق‌گویی نگاشته شده‌اند، بیشتر رویکرد بررسی اخلاقی یا دینی دارند (نک. محمدی و ابراهیمی، ۱۳۹۴) و این پدیده زبانی از بعد زبان‌شناسی در زبان فارسی مورد بررسی قرار نگرفته است. نوائی و همکاران به بررسی روان‌کاوری موضوع با رویکرد شکل‌گیری فرهنگ سیاسی پرداخته‌اند (نوائی و همکاران، ۱۳۹۶). از نظر تاریخ شکل‌گیری این پدیده روان‌شناختی و اجتماعی، خسرو معتضد - تاریخ‌نگار - آن را به دوران پادشاهی دیاکو مربوط می‌داند (خسرو معتضد، ۱۳۹۱) و معین‌الدینی (۱۳۹۴) به آغاز آن در قرن پنجم و دوران شاهان غزنوی و نیز دوره صفویه و قاجار اشاره می‌کند. از این راه، تملق به رفتار توده‌های مردم نیز راه یافت. امروزه در فرهنگ ایرانی آن را شایسته و درخور ادب نمی‌شمارند. تملق‌گویی راهکاری بوده در یافتن «حمایت از هنر» نزد شاهان که در آن از راه برانگیختن شور و شعف در پادشاهان و نیز درباریان به حمایت از هنر دست می‌یافتند. «از منظر فرهنگ سنتی ایرانیان، حفظ آداب‌دانی و همدوستی می‌توانست مقام اجتماعی شاه را در کنار جایگاه و اقتدار سیاسی او تحکیم بخشد» و نیز می‌توانست موجب دستیابی به «تمایز طبقاتی و فرهنگی» شود. چنین کاربردی از هنر وسیله‌ای شد برای تبدیل هنر به ابزاری برای «مرزبندی اجتماعی و طبقاتی». از این روی، معین‌الدینی توجه فتحعلی‌شاه قاجار و ناصرالدین شاه به هنر را مثبت ارزیابی می‌کند (معین‌الدینی، ۱۳۹۴، ص. ۱۱۸).

عادت‌ها و رفتارهای کلامی و رفتاری مردمان در گذر زمان می‌توانند دچار تغییر شوند؛

تعبیر و برداشت اجتماعی از آن‌ها با گذر زمان از یک موضوع می‌تواند تغییر یابد: عملی منسوخ شود یا کاربرد آن نابه‌جا و ناشایست به حساب آید. اگر چه راهکار تملق‌گویی برای رسیدن به اهداف و منافع شخصی در گذشته در میان ایرانیان کارساز بوده است، اما امروزه چنین نیست و ایرانیان آن را عملی نکوهیده می‌شمارند.

تملق و چاپلوسی از نظر به کارگیری ابزار زبانی و معنایی همان تعریف و تمجید و ستایش است در صورت مبالغه‌آمیز آن. تملق حاصل وجود شرایط «دورویی» و «عدم صداقت و صمیمیت» است. این کنش، کم‌تر در منابع زبان‌شناسی روسی مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش‌های ایرانی صورت‌گرفته در این حوزه بیشتر توجه متوجه رویکرد آن به‌عنوان یک پدیده اجتماعی، سیاسی و اخلاقی است تا زبان‌شناسی (معین‌الدینی، ۱۳۹۴؛ نصراصفهانی، ۱۳۸۹؛ شیروانی شیری و همکاران، ۱۳۹۷). نصراصفهانی چاپلوسی و تعریف و تمجید را در یک ردیف معنایی جای می‌دهد که در اثر ناآشنایی با مفاهیم زبان‌شناختی و عدم تمییز مرز این دو معنا ایجاد شده است: «چاپلوسی و تملق یا تعریف بیش از حد، به دلیل خوشمزگی فرد است. چاپلوسی ستایش بیش از حد است» (نصراصفهانی، ۱۳۸۹، ص. ۹۶). اما در ادامه او این دو مفهوم را جدا ساخته و تعریف و تمجید را عملی مفید در روابط اجتماعی بیان می‌کند و آن را در مقابل «انتقاد و ایراد گرفتن» قرار می‌دهد.

تعریف و تمجید ارزیابی است که مخاطب «شایستگی» انجام شدن آن را دارد؛ درحالی‌که در تملق و چاپلوسی چنین «شایستگی» وجود ندارد و علت انجام آن برای شنونده مبهم است. (نصراصفهانی، ۱۳۸۹، صص. ۹۷-۹۸). امروزه «تعریف و تمجید» رفتار اجتماعی شایسته شناخته می‌شود و نشانگر حفظ ارتباط کلامی و اظهار ادب و احترام به مخاطب است، درحالی‌که «تملق و چاپلوسی» زشت و ناپسند شمرده می‌شود.

برای تمییز تملق و چاپلوسی از تمجید و ستایش‌گری، معیار مشخصی را باید در نظر گرفت. در تملق، اساس گفتار بر دروغ، ریا، تظاهر و فریب بنا شده و اصولاً صفات و فضایی که تملق‌گو برمی‌شمارد یا در فرد مورد تملق وجود ندارد یا تملق‌گو در آن مبالغه می‌کند و از کاه، کوه می‌سازد. در چنین وضعیتی، تملق‌گو هدفی جز کسب امتیاز از فرد مورد تملق ندارد. به زبان دیگر، هدف تملق‌گو آن است که در نزد ستایش‌شونده برای خود جایگاهی کسب کند و یا از ترفیع کاذب مقام و منزلت وی، موقعیت فعلی خویش را ارتقا بخشد (شیروانی شیری و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۳۹).

اما «در تمجید یا ستایش گری، هدف ستایشگر، تشویق، تحسین و تکریم فردی است که با انجام عملی اخلاقی و ستوده به اشاعه و ترویج فضیلتی خاص در سطح جامعه، همت می‌گمارد. یعنی تمجیدگر با مدح تحسین گونه شخص موردنظر، هم شخص را تمجید می‌کند و عمل را بدین سان، گامی بلند در ترویج فضیلت موردنظر، بر می‌دارد» (شیروانی‌شیری و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۳۹).

تعریف و تمجید چون یک کنش گفتاری احساسی دربردارنده ارزیابی مثبت دربردارنده برتری مخاطب کلام از راه موضوع سخن حاوی ارزیابی مثبت از مخاطب است که عموماً با مبالغه کم و زیاد از برتری‌های مخاطب همراه است. تعریف و تمجید در مقایسه با کیفیت‌های دیگر کنش‌های گفتاری چون تأیید، ستایش و تملق به جهت نبود ساختار استدلال در آن متفاوت است. در فرهنگ کلامی روسی مخاطب کلامی تعریف و تمجید عموماً در یک محور با گوینده قرار دارد و به‌ندرت پیش می‌آید در جایگاه پایین‌تر از او جای داشته باشد. در فرهنگ کلامی ایرانیان تعریف و تمجید می‌تواند چه در محور افقی محیط کلامی «خویش»، و چه در محیط کلامی «غیر» صورت پذیرد، درحالی‌که در هر دو زبان، «ستایش» و «تملق» و «چاپلوسی» تنها در محور عمودی و نسبت به مقام بالاتر اجتماعی یا سنی قابل مشاهده است و در میان نزدیکان به‌کار نمی‌رود.

تعریف و تمجید به‌منظور دستیابی به نیروهای منظوری زیر صورت می‌پذیرد: الف) مطلع ساختن مخاطب درباره ارزیابی بالای گوینده از او؛ ب) منتقل ساختن لذت به مخاطب از راه ارزیابی مثبت؛ ج) استفاده از وضعیت روانی لذت دریافتی توسط مخاطب به نفع مقاصد خویش. درک نیروی منظوری تعریف و تمجید به این گونه است که: الف) مخاطب از مضمون و محتوی تعریف و تمجید آگاه می‌شود؛ ب) مخاطب نیروی منظوری سخن گفته‌شده را به‌شکل تعریف و تمجید، یعنی قصد و نیت لذت رساندن به او را دریافت می‌کند. نیروی تأثیری تعریف و تمجید غالباً به این شکل است که مخاطب از کنش گفتاری تعریف حس لذت دریافت می‌کند (Карташкова и др, 2017, p. 107).

به‌منظور شدت بخشیدن به نیروی منظوری کنش گفتاری سپاسگزاری و تأکید بر صمیمیت احساساتی که از سوی گوینده اظهار شده است، سپاسگزاری با کنش‌های گفتاری چون تعریف و تمجید، ستایش، وعده، سرزنش نرم و غیره همراه می‌شود. تعریف و تمجید

همراه با سپاسگزاری می‌تواند حاصل حس شور و شغف گوینده از آنچه مخاطب برای او به انجام رسانیده باشد (Кивенко, 2015, p. 100). نمونه: عالی بود. عالی. خیلی خیلی از اینکه من را برای دیدن این فیلم دعوت کردید سپاسگزارم. علاوه بر آن، باید افزود صورت‌های بیانگر حس شور و شغف خود به‌روشنی مفهوم سپاسگزاری را در خود پنهان دارند: به‌طور غیرمستقیم معنای سپاسگزاری را بیان می‌کنند.

تعریف و تمجید را می‌توان هر سخنی برشمرد که گوینده با هدف لذت شنونده به‌کار می‌برد و این سخن حاوی ستایش و تحسین صمیمانه‌ی او در کیفیت‌های مثبت یا ارزیابی مثبت با هدف نشان دادن «احترام» خویش به مخاطب به‌کار می‌رود. در تعریف و تمجید فضای همکاری متقابل و نیز اعتماد حاکم است. این کنش گفتاری بیانگر استراتژی مثبت در ادب است. تروفیمووا نقش‌های احساسی روانی^{۱۱} و نیز «بیان هم‌بستگی»^{۱۲} یا به‌عبارتی «انسجام اجتماعی»^{۱۳} را برای کنش تعریف و تمجید متمایز می‌شود (Трофимова, 2008, pp. 131-134). تعریف و تمجید ستایشی است که برخلاف تملق‌گویی بی‌هیچ انتظاری صورت می‌گیرد. مودرؤا برای تعریف و تمجید نقش مجرای ارتباط قائل است. تعریف و تمجید ارتباط متقابل را برپایه‌ی برقراری تماس خیرخواهانه ایجاد می‌کند و موجب نزدیکی روحی و روانی دو سوی ارتباط می‌شود. نقش مجرای ارتباط در تعریف و تمجید به کمک این دست‌گفته‌ها انجام می‌شود که هدف از آن‌ها برقراری ارتباط، نزدیک ساختن مخاطب به خود، اطلاع دادن از احساسات نیکو و اظهار ارادت است. تعریف و تمجید همچنین از نقش عملی^{۱۴} برخوردار است، چراکه در این سبک کلامی عملی را شامل می‌شود که تأثیر مستقیم بر مخاطب کلام می‌گذارد (Мудрова, 2007, p. 26).

در تعریف و تمجید لازم است در سخن گفته‌شده دو عنصر «درستی» و «صمیمیت» وجود داشته باشد. در غیر این صورت، پاسخ‌هایی که یک روس به این کنش گفتاری می‌دهد عبارت‌هایی چون: Вы мне льстите! [شما تملق مرا می‌گویید!]; Это только комплимент! [این تنها تعریف است! (این تعریفی بیش نیست!)] هستند. چنین پاسخ‌هایی ناشی از تفاوت درک ذهن روسی از تعبیر «ادب همراه با صداقت»^{۱۵} و «ادب ماسک»^{۱۶} است. در چنین صورتی مفهوم «مبالغه‌گویی» یا تملق‌گویی برداشت می‌شود

(Мудрова, 2007, p. 41). اگرچه ایرانیان تعریف و تمجید و تعارف بسیار را می‌پسندند و در روند گفت‌وگو مخاطب کلامی با تأیید سخنان گوینده او را تشویق به ادامه سخن و از این راه نمایش توجه خویش به وی می‌کند، اما ستایش زیاده از حد و نابجا به تملق تغییر چهره می‌دهد. در این موارد ایرانیان در مورد شخص چاپلوس می‌گویند: «سبزی پاک‌کن فلان کس است.» یا در مورد شخصی که از او ستایش بی‌حد می‌شود می‌گویند: «انقدر تعریفشو می‌کنند، انگار که شیپیش تنش منیژه خانم است» (به نقل شفاهی از استاد احمد تمیم‌داری). بدین ترتیب مهر تأیید بر ناپسند بودن تملق می‌زنند.

در تعریف و تمجید می‌توان طبقه‌بندی معنایی و موقعیتی زیر را قائل شد: ۱) جنسیتی: زن و مرد؛ ۲) شخصی و اداری؛ ۳) توصیف کیفیت‌های ظاهری و درونی مخاطب؛ ۴) تعریف بجا و نابجا؛ ۵) تعریف با آهنگ احساسی و عاطفی. همچنین با توجه به شیوه انجام گرفتن تعریف و تمجید می‌توان آن را به انواع تعریف و تمجید مستقیم، تعریف و تمجید از راه قیاس، تعریف و تمجید غیرمستقیم، تعریف و تمجید از راه اشاره، و تعریف و تمجید شوک تقسیم کرد (Агаркова & Путилина, 2017, p. 18).

۳-۴. نقش و کارکرد کنش‌های گفتاری ارزیابی مثبت

نقش کنش‌های گفتاری ارزیابی مثبت، از جمله تعریف و تمجید در پژوهش حاضر، عبارت است از عملکرد سخن‌وار. این عبارات‌های ارزیابی مثبت در گروه تعارفات قرار می‌گیرند و در واقع معنی و منظور خاصی را در بر ندارند و هدف از به‌کارگیری آن‌ها برقراری ارتباط کلامی با مخاطب است. هدف از به‌کارگیری این صورت‌های معنایی مثبت ساختن فضای معاشرت است.

۴- تحلیل داده‌های پژوهش

۴-۱. طبقه‌بندی صورت‌های زبانی کنش گفتاری «تعریف و تمجید»^{۱۷}

در زبان‌های روسی و فارسی چون بسیاری زبان‌های دیگر، ضمائر «چقدر» / «چه» و «همان‌طور» پی‌مایه معنایی احساسی در خود دارند که با آهنگ کلام شگفتی‌گوینده

همراه است و صورت‌های کنش‌های گفتاری بیانی^{۱۸} را شکل می‌دهد. مانند: «چقدر خوب ماندید!» (در زبان فارسی).

Вы так хорошо выглядите! [چقدر خوب به نظر می‌رسید!]

Как ты молодо выглядишь! [چقدر جوان دیده می‌شوی!]

صورت‌های قیدی «مثل همیشه» как всегда و «مثل سابق / گذشته» «هنوز هم»، по-прежнему می‌توانند توصیفی باشند بر تغییر نکردن ظاهر شخص و جوانی و شادابی او: «تو مثل همیشه زیبایی» Ты как всегда красива!

در دیدار با مخاطب پس از مدتی جدایی و دوری، صورت تعریف می‌تواند اشاره بر تغییر نکردن ظاهر او باشد. در این حالت در زبان فارسی از صورت‌های زبانی «روز به روز جوان‌تر می‌شوید» و «اصلاً تکان نخورده‌اید» استفاده می‌شود: «شما روز به روز جوان‌تر می‌شوید!»؛ «شما اصلاً تکان نخوردید!».

Вы не меняетесь! [شما تغییر نمی‌کنید!]

А вы все молодеете! [شما همچنان جوان‌تر می‌شوید!]

برابر با نمونه فارسی: شما روز به روز جوان‌تر می‌شوید!

در فرهنگ کلامی ایرانی از اصطلاحات و عبارات‌های ثابت خنثی زیر برای تعریف از ظاهر آقایان و خانم‌ها از سوی همجنس خویش شنیده می‌شود: «به به! معلومه خوش می‌گذره»؛ «سر حالی!»؛ «ماشاءالله سر حال آمدی.»؛ «رو آمدی.»؛ «ماشاءالله چاق و چله شدی.»؛ «چه خبره؟ نکنه چیزی هست ما نمی‌دانیم». تعریف از ظاهر «آقایان» می‌تواند به کمک صورت‌های زیر ممکن شود: «قصابتون را به ما معرفی کنید.»؛ «از کجا گوشت می‌گیرید؟» (به نقل شفاهی از احمد تمیم‌داری).

از ساختارهای زبانی تعریف و تمجید در مورد ظاهر مخاطب، تمییز فرمول‌های ساختاری براساس تفاوت جنس زن و مرد است. در این گروه الف) کاستن سن مخاطب کلامی به‌عنوان ترفندی اثرگذار، و نیز ب) «تعریف و ستایش ظاهر» مخاطب در مورد بانوان بسیار پربسامد است:

(الف)

اصلاً نمی‌شود سنتون را حدس زد!
 خیلی جوان‌تر از سنتون نشون می‌دهید.
 Вам никак нельзя дать ваших лет!
 Вы очень молодо выглядите!
 [اصلاً نمی‌شود سن شما را تشخیص داد.]
 Тебе никогда не дашь твой возраст.

در زبان فارسی صورت قیدی «اصلاً» بر تغییر نکردن ظاهر و نشان ندادن سن و سال واقعی مخاطب دلالت دارد: همچنین در محیط معاشرتی ایرانیان، «قالی کرمان» شهرت دارد که هر چه پا بخورد پشم روی آن کمتر شده و نقش روی قالی، چون نقاشی و تصویری زیبا آشکارتر می‌شود و با گذر زمان قالی نه تنها از سکه نمی‌افتد، بلکه گران‌بهارتر نیز می‌شود. از این تعبیر برای بانوانی استفاده می‌کنند که روز به روز زیباتر شده و سن آن‌ها به مراتب کمتر از سن واقعی ایشان دیده می‌شود: «ماشاءالله عین قالی کرمون می‌مونی!» (به نقل شفاهی از احمد تمیم‌داری).

(ب)

«این ... (به شما / به تو) / (خیلی) می‌آید»؛ «... به چهره‌تان / چهره‌ات خیلی می‌آید».

در عبارت روسی к лицу [به چهره]، واژه́ лицо [چهره، صورت] در زبان روسی استعاره از «ظاهر»^{۱۹} دارد و در مورد آن قسمت‌ها و اجزائی از لباس و یا آرایش ... به‌کار می‌رود که به صورت نزدیک‌تر هستند. این نزدیکی در هر دو فرهنگ کلامی مورد بررسی به اجزائی چون [روسری] шапка [کلاه]، очки [عینک]، блузка [بلوز]، пальто [پالتو]، костюм [کت و شلوار] و مانند آن یا прическа [آرایش مو]، борода [ریش]، макияж [آرایش] یا رنگ مربوط می‌شود.

Этот наряд Вам к лицу. این لباس به شما می‌آید.

Этот цвет Вам должен быть к лицу. این رنگ باید به صورت شما بیاید.

در زبان فارسی از فعل «آمدن» «به چه کسی؟»: «... به شما / به تو می‌آید» استفاده می‌شود، مانند: رنگ خوبی انتخاب کردی. کاملاً به رنگ پوستت می‌آید؛ به به! این لباس چقدر بهت می‌آید؛ فیت فیت است؛ انگار برای خود خودت دوختند. (به نقل شفاهی از احمد تمیم‌داری).

همچنین استاد احمد تمیم‌داری در زبان فارسی از صورت‌هایی از تعریف با مضمون «بی‌نظیر بودن» و «بی‌مانند بودن» مخاطب نام می‌برد: «واقعاً شما نظیر ندارید»؛ «تو واقعاً بی‌نظیری»؛ «امثال شما اگر نگیم که بی‌نظیره، حداقل می‌گیم کم‌نظیره»؛ «سرتون مثل سر شاه می‌مونه». همچنین برای ستودن و تعریف ظاهر از عبارت‌های زیر در زبان فارسی استفاده می‌شود: «ماشاءالله مثل سام سواری». (هیكل زیبای مردان)؛ «ماشاءالله عین ملکه شاه پریانی» (به نقل شفاهی از احمد تمیم‌داری).

در زبان روسی در مورد قسمت‌هایی از لباس که پایین‌تر از کمر قرار دارند، از ساختارهای زیر استفاده می‌شود:

Вам (тебе) (очень) идет ... [... بهتون / بهت (خیلی) می‌آید]

Вам (тебе) подходит ... [... بهتون / بهت (خیلی) می‌آید]

در زبان فارسی، قید مقدار «خیلی» عموماً در معنای تأکید بر میزان و درجه زیبایی لباس بر تن مخاطب، در آغاز جمله قرار می‌گیرد: «خیلی بهتون می‌آید». تکرار این صورت قیدی از مشخصه آن است: «خیلی خیلی بهتون می‌آید».

Стрижка Вас (тебя) молодит. [این آرایش موی شما را (تو را) جوان‌تر می‌کند!]

[این مدل مو شما را جوان‌تر کرده.]*

Вы (ты) (всегда) одета со вкусом. [شما / تو (همیشه) با سلیقه لباس می‌پوشید / می‌پوشی.]

* در زبان فارسی در مورد این مفهوم از صورت گذشته فعل به معنای تأکید بر حاصل شدن نتیجه استفاده می‌شود، در حالی که در زبان روسی از زمان حال استمراری در معنای وجود ویژگی و ادامه آن در زمان حال استفاده می‌شود. در زبان فارسی برابری «سلیقه‌ات بیسته» به کار می‌رود.

در مورد براننده بودن لباس بر تن «شخص ثالثی» از اصطلاحاتی چون «هر چی بپوشه بهش میاد»؛ «گونی هم بپوشه بهش میاد» استفاده می‌شود؛ «لعنتی هر چی بپوشه بهش می‌آید» (به نقل شفاهی از احمد تمیم‌داری).

-ارائه ارزیابی مثبت در مورد کیفیت و ویژگی‌های مثبت مخاطب به کمک مقوله صفت در زبان‌های فارسی و صفت کوتاه (الف) و بلند (ب) در زبان روسی که در نقش گزاره جای

می‌گیرند، بیان می‌شود. صفت کوتاه بر ویژگی مخاطب هم‌اکنون اشاره دارد؛ و صفت بلند بر ویژگی همیشگی او. چنین تمیزی در ساختار صفت فارسی وجود ندارد و این مفهوم به کمک قیدهای زمانی چون «همیشه» شکل می‌گیرد. نمونه:

شما خیلی مهربانید. (الف) Вы очень добры.
تو دانی. (ب) Ты умная.

- دسته دیگری از صورت‌های تعریف و تمجید از نظر معنا به «خوشایند بودن معاشرت با مخاطب» اشاره دارند. این گروه از تعریف دربردارنده ارزیابی مثبت در زبان روسی صورت‌های زیر را تشکیل می‌دهند:

[معاشرت با شما / تو جذاب (جالب) интересно (с тобой) С вами است.]
общаться.

[صحبت کردن با شما / تو دلپذیر است.] приятно (с тобой) С Вами говорить.
(Мудрова, 2007, p. 44). صورت قیدی بیانگر ارزیابی مثبت در این ساختارها интересно [جالب] و приятно [خوشایند] است. این قیدها هسته اصلی معنایی تعریف را می‌سازند و بی حضور آنها معنای ارزیابی منتقل نمی‌شود.

در فرهنگ کلامی ایرانیان می‌توان صورت‌های زیر را برای اظهار دریافت کیف و لذت از معاشرت با مخاطب به کار برد: «کنار شما خیلی خوش می‌گذرد»؛ «اصلاً زمان را کنار شما احساس نمی‌کنم»؛ «کنار شما زمان اصلاً متوقف می‌شود»؛ «ماشاءالله شما خیلی خوش‌مشربی / خوش‌گفتاری / خوش‌زبانی»؛ «انگار زمان کنار شما حبس می‌شود»؛ «حضور شما خیلی غنیمت است»؛ «هم‌صحبتی با شما باعث / مایه افتخار است» (به نقل شفاهی از احمد تمیم‌داری).
- علاوه بر ارزیابی مثبت کیفیت و صفات، اعمال مخاطب، رویکرد تعریف و تمجید می‌تواند متوجه ویژگی‌های مشخصه مخاطب باشد. در این موارد، محور شکل‌گیری تعریف و ستایش، آن‌کس یا آن‌چیزی است که مخاطب «مالک» آن است. در این حالت در زبان روسی از ساختارهای حرف اضافه я و ضمیر دوم شخص (Мудрова, 2007, p. 43-44) و در زبان فارسی از ساختار «شما / تو ... دارید / داری!» در معنای «مالکیت» استفاده می‌شود. در این حالت صفتی با مفهوم ارزیابی مثبت همراه اسمی که مورد تمجید قرار می‌گیرد، می‌آید:

تو چشمان جَنابی داری!
У тебя блестящие глаза!

- در زبان روسی معاصر در کلام جوانان عموماً می‌توان صورت‌های جملات تک‌عضوی را که جزء مقوله دستوری «قید» و «اسم» هستند، در معنای ستایش و تحسین شنید.

الف) جملات تک‌عضوی تعریف و تمجید متشکل از «قید» عبارت‌اند از:

Круто!	[فوق‌العاده است!]	Клёво!	[عالی است!]
Прикольно!	[با حال است!]	Классно!	[با کلاس است!]

ب) جملات تک‌عضوی تعریف و تمجید متشکل از «اسم» عبارت‌اند از:

Кайф!*	[کیف (kaif) می‌ده!]	Балдѣж!	[چه کیفی می‌ده!]
Супер!	[فوق‌العاده است!]		

* واژه «کیف» از زبان عربی در معنای «لذت» وارد زبان روسی شده است و در موقعیت دریافت «احساس خوشایند» به‌کار می‌رود.

در زبان فارسی صورت‌های کوتاه زیر برای بیان شور و شغف گوینده از دریافت احساس لذت استفاده می‌شود:

صورت‌های تأیید کیفی عمل عبارت‌اند از: «خیلی خوب بود»؛ «خیلی عالی بود»، صورت‌های تأیید عمل و تحسین با معنای «آفرین» عبارت‌اند از: «آفرین»؛ «احسنت» (صورت عربی‌شده «آفرین» بر شما / بر تو)؛ «دست مریزاد» (جمله دعایی تحسین از پیشه‌وران و صاحبان حرفه)؛ «بارک الله» (جمله دعایی: آفرین خداوند بر تو باد)؛ «شباباش» (صورت مخفف: شادباش)؛ از ادات تحسین؛ صورت‌های زبان جوانان: «بیست بود»؛ «بیست بیست بود»؛ «کویت است» (به‌نقل شفاهی از احمد تمیم‌داری).

تعریف و تمجید می‌تواند به کمک ساختارهای پرسشی، یعنی «تعریف از راه پرسش» حاصل شود، مانند:

А тебе говорили, что у тебя какой чуденный голос?

[کسی بهت تا حالا گفته چه صدای زیبایی داری؟]؛ «خودت می‌دانی چقدر صدایت قشنگ است؟».

عبارت‌های پریسامد این ساختار در زبان فارسی عبارت‌اند از: «می‌دانی چقدر طرفدار داری؟»؛ «به به! کامیون کامیون کشته مرده دنبالت».

در هر دو زبان موردبررسی گروهی از ساختارهای تعریف و تمجید غیرمستقیم به جملات شرطی مربوط می‌شوند:

Если бы ты знал, что (как) ...

«اگر می دانستی که ...»

نمونه:

Если бы ты знал как мне с тобой хорошо.
اگر می دانستی که چقدر به من با تو خوش می گذره».

ا.آ.آگارکوا و ل.و.پوتیلینا «تعریف و تمجید از راه شوک» را تعریف ناگهانی به ترتیب ارزیابی منفی و سپس مثبت مخاطب متمایز می شود. نمونه:

У Вас усталый вид, но даже усталость Вам к лицу!

[شما چهره خسته ای دارید، اما حتی خستگی هم به صورتتون می آید!]
(Агаркова & Путилина, 2017, p. 19).

در کنش گفتاری «تعریف و تمجید» عموماً می توان هم زمانی با دیگر کنش های گفتاری چون «سپاسگزاری» (۱)، «تبریک» (۲)، «تأیید» (۳) مشاهده کرد:
(۱) «سپاسگزاری» کنش گفتاری پربسامدی در موقعیت پیش آیندی نسبت به تعریف و ستایش است و هدف از به کارگیری آن، بالا بردن حس صمیمیت (Нгуен: 2014, p. 22).
نمونه:

Спасибо. Все было очень вкусно! Особенно пельмени.

دستتون درد نکنه (سپاس). غذا (همه چیز) خیلی خوشمزه بود! مخصوصاً پیل منی^{۲۰}.

(۲) از شرایط به کار رفتن تعریف و ستایش در موقعیت کلامی «تبریک» برای کسب موفقیت و پیروزی در زندگی شخصی یا حرفه ای مخاطب است. نمونه:

Ты молодец! Теперь все в твоих руках. Здорово у тебя получилось. Ты просто супер. Теперь ты в шоколаде. И так будет теперь всю жизнь. Ты самая лучшая!

آفرین بر تو! حالا همه چیز در دستان توست. عالی بود. تو در یک کلام فوق العاده ای.
حالا دیگر وسط شکلاتی. و همه زندگیت همین طور خواهد بود. تو بهترینی!
(Нгуен, 2014, p. 22).

(۳) از دیگر موارد کاربرد تعریف و تمجید برای همدردی و دادن قوت دل، نیرو و انگیزه روانی برای رسیدن به هدف در معنای «تأیید» مخاطب به کار می رود (Нгуен, 2014, p. 23).
نمونه:

همه چیز درست می‌شه. تو عاقلی. (از) Ты Умница. Все будет хорошо. (پسش بر می‌آیی.)

۵. نتیجه

کنش‌های گفتاری دربردارنده ارزیابی مثبت شامل چهار کنش اصلی «تعریف و تمجید»، «ستایش»، «تأیید»، «تملق و چاپلوسی» هستند. در ایران توجه پژوهشگران مسائل اجتماعی و اخلاقی بیش از پژوهشگران حوزه زبان به تعریف کنش‌های گفتاری حاوی ارزیابی مثبت از مخاطب کلامی معطوف بوده است.

«تأیید» در گروه «کنش‌های گفتاری رفتاری» قرار می‌گیرد، چراکه واکنشی است به رفتار مخاطب کلامی. دیگر کنش‌های گفتاری نامبرده از آنجا که حالت روحی و روانی و احساس گوینده را نسبت به مخاطب کلامی بیان می‌کنند، در گروه «کنش‌های احساسی» قرار می‌گیرند. در فرهنگ کلامی ایرانی به‌کارگیری این کنش‌های گفتاری نمایانگر اظهار ادب و حتی تعارف به کمک تعریف و تمجید از مخاطب است. به کمک این کنش‌های گفتاری گوینده توجه خود به مخاطب را نمایش می‌دهد، صمیمیت خود را در «تعریف و تمجید» و «ستایش» ابراز می‌دارند درحالی‌که در «تملق» عنصر صمیمیت وجود ندارد و آن حاصل دورویی است. با توجه به شیوه به‌کارگیری «تأیید»، می‌تواند گویای نقش مجرای ارتباط باشد؛ یعنی کاربرد تأیید به نشانه به دقت گوش کردن به سخن گوینده؛ یا پاسخ پرسش او از دیدگاه منطقی درست‌تأیید کند. «تعریف و تمجید» و «تأیید» می‌توانند در محور افقی یا عمودی معاشرت واقع شود؛ درحالی‌که «ستایش» و نیز «تملق‌گویی» تنها در محور عمودی سلسله‌مراتب سنی یا اداری اجتماعی قابل‌مشاهده است. برای کنش گفتاری «تعریف و تمجید» می‌توان «تأیید» ابزار بیانی و لفظی در برخی موقعیت‌های کلامی، چون: تعریف از ظاهر، اشاره به تغییر نکردن شادابی و جوانی مخاطب، دیدار پس از مدتی طولانی و ... را مشخص کرد، درحالی‌که چنین طبقه‌بندی برای تملق‌گویی و ستایش ممکن نیست. هرچند کنش احساسی این موارد به کمک برخی اصوات بیانگر تعجب و شگفتی، ناباوری، رضایت‌مندی مانند: «وای»، خدای من! و صورت‌های واژگانی: «چه عالی!»، «Великолепно!»، «چه خوب!»، «Как хорошо!» و مانند آن قابل‌انتقال است. همگی کنش‌های گفتاری موردبررسی مربوط به زبان محاوره هستند.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های زبانی در قالب پایان‌نامه و کتاب‌هایی در حوزه کنش‌های

گفتاری تعریف و تمجید، تحسین، ستایش، تملق و چاپلوسی صورت گیرد. از آنجاکه این کنش‌های گفتاری از ویژگی گفت‌وگو (دیالوگ) و زبان محاوره برخوردار هستند، کمتر مورد توجه زبان‌شناسان ایرانی قرار گرفته‌اند. لزوم ثبت ادبیات عامیانه از مسائل میرم امروزی هر زبان به حساب می‌آید؛ به‌ویژه مواردی که با گذشت عمر نسل گویشور و حامل آن ادبیات، دیگر دسترسی به آن و ثبت آن میسر نخواهد بود.

۶. پی‌نوشت‌ها

1. Национальный корпус русского языка / Russian National Corpus.
<https://ruscorp.org.ru/new/en/index.html>
2. комплимент / compliment
3. похвала / praise
4. одобрение / approval
5. лесть / flattery
6. церемония / ceremony
7. стратегия положительной вежливости / the strategy of positive politeness
8. экспрессивы / expressive
9. фатическая функция / phatic function
10. бехабитив / behabitiv
11. психолого-эмоциональная функция / psychological and emotional function
12. изъявление солидарности / expression of solidarity
13. социальная связанность / social connectivity
14. прагматическая функция / pragmatic function
15. вежливость-искренность / politeness-sincerity
16. вежливость-маска / politeness -the mask
۱۷. نمونه‌های کاربرد تعارف و تمجید در زبان فارسی براساس مصاحبه شفاهی با استاد احمدتمیم‌داری، استاد ادبیات فولکلور فارسی، گردآوری شده‌اند. نمونه‌های زبان روسی به دو طریق: مصاحبه شفاهی با آلکساندر پولیشوک، استاد دانشگاه دولتی زبان‌شناسی مسکو و نیز فرهنگ *آداب کلامی روسی بالاکای* (Balakai, 2004) گردآوری شده‌اند.
18. экспрессивные речевые акты / expressive speech acts
19. внешний облик / external appearance
۲۰. نوعی غذای روسی.

۷. منابع

- ایزدی، ا. (۱۳۹۷). کاوشی در وجهه در تعارف ایرانی. *پژوهش‌های زبان‌شناسی*، ۱۰(۲)، ۸۲-۶۷. doi: 10.22108/jrl.2018.111257.1214
- جعفری، ف.، و غیاثی‌زراچ، ا. (۱۳۹۷). تعارف و روابط اجتماعی ایرانیان: مطالعه موردی تعارف در آموزش زبان فارسی به‌عنوان زبان دوم. *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، ۳(۱)، ۹۳-۱۱۲. doi: 10.22124/plid.2018.9626.1232
- دهخدا، ع.ا. (۱۳۷۷). *لغت‌نامهٔ دهخدا*. ج. ۵ (تبوش - چاقور). تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- شریفیان، ف.، چالاک، ع.، و دهکردی، ز. (۱۳۹۸). طرح‌وارهٔ فرهنگی ایرانی: راهبردهای پاسخ به تعریف و تمجید توسط زبان‌آموزان ایرانی بر سایتهای شبکه‌های اجتماعی. *زبان‌شناسی کاربردی و ادبیات کاربردی: پویاها و پیشرفت‌ها*، ۷(۲)، ۶۱-۸۱.
- شفق، م.، و تمیم‌داری، ا. (۱۳۹۴). بررسی مشخصه‌های کنش‌گفتاری معذرت‌خواهی با مخاطب خداوند («توبه») در زبان‌های فارسی و روسی. *جستارهای زبانی*، ۶(۵)، ۲۸۵-۳۰۴.
- شیروانی‌شیری، ع.، شمشیری، ع.، و نبوی‌زاده، ر.س. (۱۳۹۷). در نگویش «تملق»: گفتاری انتقادی در تربیت و آموزش اخلاق. *آموزش پژوهش*، ۱۴، ۳۵-۵۰.
- علوی، ف.، و زینالی، س. (۱۳۹۳). بررسی چگونگی تقابل فرهنگ‌ها در ترجمهٔ گفتار تعارف‌آمیز با تأکید بر ترجمهٔ فرانسوی داستان مهمان مامان، اثر هوشنگ مرادی کرمانی. *زبان‌پژوهی*، ۱۱، ۱۳۵-۱۶۲.
- علیرضایی، ش. (۱۳۸۷). تعارف در فرهنگ مردم ایران. *نجوی فرهنگ*، ۸ و ۹، ۱۰۱-۱۱۴.
- فایکا، ز. (۱۳۹۵). ادب و تعارف در ایران. *پژوهش‌های ایران‌شناسی*، ۱، ۱۰۵-۱۲۳.
- محمدی، د.آ.، و ابراهیمی، ا. (۱۳۹۴). آسیب‌شناسی تملق و چاپلوسی در جامعهٔ اسلامی از منظر امام علی (ع). *همایش ملی پژوهش‌های نوین در علوم و فناوری، دورهٔ ۲*.
- معتضد، خ. (۱۳۹۱). *سابقهٔ چاپلوسی در ایران*. پایگاه خبری تحلیلی «انتخاب» (<https://entekhab.ir/000KMq>). تاریخ مشاهده: ۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۹.
- معین‌الدینی، م. (۱۳۹۴). بررسی رابطهٔ بین حمایت فتحعلی‌شاه قاجار از هنر و استفادهٔ

سیاسی از آن، علوم سیاسی، ۳۰، ۱۱۷-۱۴۰.

- نصرافصفاهی، ع. (۱۳۸۹). چاپلوسی در سازمان. مدیریت فرهنگ اسلامی، ۲۲، ۹۵-۱۱۴.
- هاشمی، س.م.ر.، حسینی فاطمی، آ.، و دوابی، ص. (۱۳۹۰). مقایسه مرزبندی‌های فرهنگی - اجتماعی «تعریف و تمجید» در زبان انگلیسی و فارسی. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۱، ۲۵-۳۹.
- Агаркова О.А., Путилина Л.В. (2017). коммуникативный и сравнительно-сопоставительный аспекты комплимент в полиязычном пространстве. *Вестник Оренбургского государственного университета*, № 8 (208), с. 17-20.
- Аругюнова Н.Д. (1988). *Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт.* -М.: Наука, 1988. 341 с.
- Балакай, А. Г. (2004). *Словарь русского речевого этикета.* – М.: АСТ-Пресс, 672 с.
- Бигунова Н.А. (2013). Интеграция положительно-оценочных речевых актов в структуру диалогического дискурса (на материале современного английского языка), *Вестник Рязанского государственного университета им. С.А Есенина*, № 4 (41).
- Бигунова Н.А. (2014). Комбинаторность речевых актов положительной оценки с другими речевыми актами (на материале английского жужожеественного диалогического дискурса), *Вестник Нижегородского университета им. Н.И.Лобачевского*, № 1(1), с.: 454-461.
- Бигунова Н.А. (2015). Одобрение, похвала, комплимент и лесть в теории речевых актов, *Записки Романо-германской филологии*, вып.2. (35), с. 31-40.
- Гизатуллина Л. Т. (2008). Речевой акт "комплимент" как неотъемлемый компонент современной коммуникации, *Вестник Татарского государственного гуманитарно-педагогического университета*. 2008. № 1 (12). С. 27-29.

- Захарьянц Я.А. (2009). Речевой акт комплимент и речевой этикет, *Теория языка и межкультурная коммуникация*, с. 32-35.
- Карташкова Ф.И., Князева А.А., Мальцева Н.Б. (2017) Комплимент как интенциональное состояние и как манипулятивный прием. *Вестник РУДН. Серия: Теория языка. семиотика семантика*. Vol. 8 No 1, -с.: 106—114.
- Кивенко И.А. (2015). Речевой акт благодарности с точки зрения критерия искренности, *Записки Романо-германской филологии*, вып.2. (35), с. 96-104.
- Мудрова Е.В. (2007). *Комплимент как первичный речевой жанр*, диссертация на соискание ученой степени кандидат филологических наук, государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Тагангорский государственный педагогический институт», Таганрог.
- Нгуен Тху Хьюнг (2014). Основные виды косвенного комплимента в русско-вьетнамской коммуникации, *Вестник РУДН, серия Лингвистика*, № 1, с.: 19-25.
- Трофимова Н.А. (2008). *Экспрессивные речевые акты в диалогическом дискурсе*. Семантический, прагматический, грамматический анализ: Монография. – СПб.: Изд-во ВВМ, 2008. – 376 с.
- Формановская, Н.И. (1989). *Речевой этикет и культура общения*.–М.: «Высшая школа».
- Шафаги, М. (2016). Прямое и косвенное выражение речевого акта «Прощания» в русской культурной среде, *Исследовательский Журнал Русского Языка и Литературы*, Тегеран, Vol 4 No 1. с.: 113-132.
- Шафаги, М., & Загидуллина, М. В. (2020). ЦЕРЕМОНИЯ КАК РЕЧЕВОЙ ЖАНР В АСПЕКТЕ ЭМОТИВНОСТИ (НА ПРИМЕРЕ ПЕРСИДСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ). *Вестник Челябинского государственного университета*, (3 (437)).

References:

- Agarkova, O.A., & Putilina, L. V. (2017). Communicative and comparative aspects of a compliment in a multilingual space. *Bulletin of the Orenburg State University*, 8 (208). [In Russian].
- Alavi, F., & Zeinali, S. (2014). A study of how cultures interact in the translation of complimentary speech with emphasis on the French translation of the story of the guest of the mother, by Houshang Moradi Kermani, *Al-Zahra University Linguistics Quarterly*, 6(11), 162-135. [In Persian].
- Alirezaei, Shaili (2008). Compliments in the culture of the Iranian people, *Najvā-ye Farhang*, Nos. 8 & 9, 114-101. [In Persian].
- Arutyunova, N.D. (1988). *Tipy yazykovykh znacheniy: Otsenka. Sobytiye. Fakt* [Types of linguistic values: assessment, event, fact]. Moscow: Nauka, 341. [In Russian].
- Balakai A.G. (2004). *Slovar' russkogo rechevogo etiketa* [Explanatory dictionary of Russian speech etiquette]. Moscow, AST-Press, 672 . [In Russian].
- Bigunova, N.A. (2013). Integratsiya polozhitel'no-otsenochnykh rechevykh aktov v strukturu dialogicheskogo diskursa [Integration of positive-evaluative speech acts into the structure of dialogical discourse] (based on the material of modern English). *Ryazan State University Bulletin Esenin's SA*, 4 (41). [In Russian].
- Bigunova, N.A. (2014). Kombinatornost' rechevykh aktov polozhitel'noy otsenki s drugimi rechevymi aktami (na materiale angloyazychnogo khudozhestvennogo dialogicheskogo diskursa) [The combinatorial nature of speech acts of a positive assessment with other speech acts (based on the material of the English-language artistic dialogical discourse)]. *Bulletin of the Nizhny Novgorod University. NI Lobachevsky*, 1-1 (1). [In Russian].
- Bigunova, N.A. (2015). Odobrenye, pokhvala, komplyment y lest' v teoryy rechevykh aktov. [Approval, praise, compliment and flattery in the theory of

speech acts]. *Notes from the Romano-Germanic Philology*, 2, 31-40. [In Russian].

- Dekhkoda, A.A. (1996). *Dekhkoda dictionary*. Volume 5 (Tabush - Chaqoor). Tehran: Institute of Publishing and Printing, University of Tehran. [In Persian].
- Faika, Z. (2016). Courtesy and compliments in Iran. *Iranian Studies*, 6(1), 105-124. doi: 10.22059/jis.2016.60597. [In Persian].
- Formanovskaya, N.I. (1989). *Rechevoy etiket i kul'tura obshcheniya*. [Speech etiquette and communication culture]. Moscow: Ripol Classic. [In Russian].
- Gizzatullina, L.T. (2008). Rechevoy akt "kompliment" kak neot'yemlemyy komponent sovremennoy kommunikatsii. [The speech act "compliment" as an integral component of modern communication]. *Philology and Culture*, 1(12), 27-29. [In Russian].
- Hashemi, S.M.R., Hosseini Fatemi, A., & Davaei, S. (2010). Comparison of socio-cultural demarcations of "definition and praise" in English and Persian. *language and translation studies*, Bahar, 1, 25-39. [In Persian].
- Izadi, A. (2018). An investigation of face in taarof. *Researches in Linguistics*, 10(2), 67-82. doi: 10.22108/jrl.2018.111257.1214. [In Persian].
- Jafari, F., & Ghiasi Zarch, A. (2018). Ceremonious politeness and Iranians' social relations: A case study of teaching Persian as a second language. *Persian Language and Iranian Dialects*, 3(1), 93-112. doi: 10.22124/plid.2018.9626.1232. [In Persian].
- Kartashkova F.I., Maltseva N.B., & Knyazeva A.A. (2017) Compliment as intentional state and a manipulative device. *RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics*. 8(1), 106-114. [In Russian].
- Kivenko, I.A. (2015). Rechevoy akt blagodarnosti s tochki zreniya kriteriya iskrennosti. [The speech act of gratitude in terms of the criterion of sincerity]. *Notes from the Romano-Germanic Philology*, (2), 96-104. [In Russian].
- Moeinadini, M. (2015). The Study of The Relationship between Art and Political

Usage of it by Fathali Shah Qajar. *Political Science Quarterly*, 11(30), 117-140. [In Persian]

- Mohamadi, D., & Ebrahimi O. (2011) Pathology of flattery and sycophancy in Islamic society from the perspective of Imam Ali, *National Conference on New Research in Science and Technology*. Volume 2. [In Persian]
- Motazed, Kh. (2011). History of flattery in Iran. Analytical news site "Entekhab" [online] Available at: <<https://entekhab.ir/000KMq>> [Accessed 11 May 2020]. [In Persian].
- Mudrova, E.V. (2007). *Kompliment kak pervichnyy rechevoy zhanr*, [Compliment as a primary speech genre, dissertation for the degree of candidate of philological sciences], state educational institution of higher professional education "Tagangor State Pedagogical Institute", Taganrog. [In Russian]
- Nasr Esfahani, A. (2011). Flattery in Organization. *Organizational Culture Management*, 8(22), 95-114. [In Persian].
- Nguyen Thu Huong (2014). Types of indirect compliments in Russian and Vietnamese communicative cultures, *Russian Journal of Linguistics*. 1, 19-25. [In Russian].
- Ruscorpora.ru. (2020). Russian National Corpus. [online] Available at: <<https://ruscorpora.ru/new/en/index.html>> [Accessed 28 May 2020]. [In Russian]
- Searle, J. R. (1985). *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*. Cambridge University Press.
- Shafaghi M, Tamimdari A. (2015). A Study of the Speech Act of Apology Addressed to God ('Repentance') in Persian and Russian. *Language Related Research*, 6 (5) :285-304.[In Persian].
URL: <http://lrr.modares.ac.ir/article-14-5752-en.html> .[In Persian].
- Shafaghi, M. (2016) Direct and indirect expression of the speech Act of Farewell in the Russian cultural environment, *Issledovatel'skiy Zhurnal Russkogo Yazyka*

I Literatry. Tehran, 4(1), 113-132. [In Russian]

- Shafagi M. & Zagidullina, M.V. (2020). TSEREMONIYA KAK RECHEVOY ZHANR V ASPEKTE EMOTIVNOSTI (NA PRIMERE PERSIDSKOGO I RUSSKOGO YAZYKOV) [ceremony as a speech genre in the aspect of emotivity (on the example of Persian and Russian languages)]. *Bulletin of the Chelyabinsk State University*, 3 (437). [In Russian].
- Sharifian, F., Chalak, A., & Dehkordi, Z. (2019). The Persian cultural schema: Compliment response strategies on social networking sites among Persian EFL learners. *The Journal of Applied Linguistics and Applied Literature: Dynamics and Advances*, 7(2), 61-81. doi: 10.22049/jalda.2019.26628.1137 [In Persian]
- Shiravani Shiri, A., Shamshiri, D., & Nabavi Zadeh, R. (2018). In Denouncing Flattery: A Critical Speech on Moral Education. *Quarterly Journal of Education Studies*, 4(14), 49-66. [In Persian]
- Trofimova, N.A. (2008). *Ekspressivnyye rechevyye akty*. [Expressive speech acts. Semantic, pragmatic, grammatical analysis (Electronic resource)]: monograph. SPb.: Publishing house of VVM. [In Russian]
- Zakharyants, Ya.A. (2009). Rechevoy akt komplimenta i rechevoy etiket. [Compliment speech act and speech etiquette]. *Language Theory and Intercultural communication*, (6), 32-35. [In Russian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی